

Das Latweefchu draugs.

1843. 2 September.

35ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Pehterburges. 20ta August puffnakti irr augsti zeenigs Keisers ar to ugguns-kuggi, kam wahrd's: Kamtschatka, no sawas dahrsa-pils Pehtermuischas pa juhru aishbrauzis us Stettihnes-pilssehtu Wahjsemme.

Augusti zeenigs Keisers ne senn irr islaidis jaunu pawehleschanu pahp postes-naudu, proht: pahp to naudu, kas kartram zilwekam ja-aismakfa krohuam par grah-matahm jeb pakliteem jeb naudu, ko ar posti suhta. Lihds schim gan par katru grah-matu no weenas lohtes woi weeglaku, un tapatt par katru pakkiti no weena mahrzina woi weeglaku makfaja 5 kapeikus sudr., ja to tablaki ne aishfuhitja, ne ka tai pascha gubbermenti; bet jo tablaki bija ja-suhra, jo wairak arri bija ja-makfa. Turpretti ta jauna pawehleschana, kas no 1mas Janwar 1844 ees pilna spehka, nospreesch, ka par katru grahmatu no weenas lohtes woi weeglaku, un ta patt par katru pakkiti no weena mahrzina woi weeglaku, weenlihds woi tahl woi tuhwu eelsch Kreewu walstibas ja-suhra, buhs makfajt 10 kapeikus sudr. u. j. pr. — Kam waijadsetu wehl zittus no scheem jauneem postes-likkumeem sinnacht, tam woi meh's woi wehl labbaki tee kungi postes-nammâ pascha warrehs to isteikt.

Zeels Amerikaneru kuggis bija 16ta August no Kronstattes isgahjis juhra, bet ohtra deena pulksten 7 wakara tam tik breefmigs pehrkons usnahje, ka sibbens eespehre leelaka masta-kohka, scho eededsinaja, schahwahs lihds kugga wirs-puffei un tur zaur pumpi pascha eelscha, kur atkal masta appasch-puffi un tohs eeladetus maisus ar linnu fehklam eededsinaja. Kuggineeks lihds ar saweem laudim nu sahje darbotees ugguni dseht; iswille pumpi ahra, zaur ko sibbens bija eemettees eelscha, bet ak tawus duhmus, kas no eelschenes willahs lauka un kas skaidri parahdija, ka tur wifs bija weena uggeni! — Nu wiini pa pumpes zaurumu lehje uhdeni eelscha, un eemette tohs degdamus maisus ar linnu-fehklam juhra, ka to ugguni jo weeglaki warreja dseht. Un raug, Deews palihdseja wiinneem to isbarriht. Bet sawa zella kuggis tok ne warreja palikt, waijadseja tam greestees atpakkal, ka liktohs islahpiht, un dabbutu jaunu masta-kohku. Kuggineeks stahsta, ka wiini gan lihds 160 maisus ar linnu-fehklam effoht mettuschu juhra, un ka, kad sibbens no masta-kohka schahwees leija us kugga-wirs-puffi, matrohschi wiffi tur stahwejuschi, un sibbens tshetrus no wiinneem effoht mettis semme un weenu no scheem pa wiffam nospehtris.

Atrohdahs eelsch Pehterburges fabrihtis, kur wiffadas tahdas maschihnes fataifa, kas tik semmes kohpejeem derr. Fabrihka kungi taggad fluddina, ka nu patt atkal

3 jaunas maschihnes, no Eulenderu semmes atwestas, pee winneem warroht apluhkocht. Pirma irr weens e ffeles kappamajs ar 4 leeleem nascheem un 2 no dselves leeteem ritteneem, ar fo trijadas e ffeles warr dabbuht: jo sikhaku, jo tuwaki rittenu drippes weena pee ohtras cestahditas. Ar scho maschihni katrà stundâ 75 puhrus e ffeles warr kappah gattawus. — Ohtra irr jaun' isdohmata dsirnawa, ar sawadu gudribu. Warr ar scho wiffadus miltus ittin weegli famalt. — Trescha irr sawads greeschamajs preeksch wiffadeem faknu augteem; fewischi derrigs, kad no kartuppeeteem gribb tafsiht miltus un no runkelrahzineem wahriht zulkuru.

Ne fenn eekritte 2 zilweki melnâ jubrà un buhtu neschehligi noslikuschi, ja weens jauns Pohlu karrakungus no leekungu kahrtas, grahf Potozki wahrda, to ne buhtu redsejis un winnus abbus laimigi isglahbis. Kad tahs walsts generalgubernaters par to Keiseram sinu laide, tad schis schehligâ prahâ jaunekli apdahwinaja ar to selta gohda-sihmi, kam tas wirsrafsts: »Teem, kas nelaimigus isglahbe!« un kas pee kruhts nehama.

Is Tehrpates. Sluddina tur Wahj' awihse sawadu mahzibu: kâ warroht lauka=pelles weegli deesgan isnihzinaht. Sakka tã: Kad stipra falna semmi pataisija zeetu, tad nemm kapli un maifu ar tahdeem akmineem lihds, kas katrs druzjin leelaks pahr to zaurumu, fo pelles few mehds eeksch semmes tafsiht, un eij us lauku. Usmele tur tohs zaurumus, pa kurreem pelles sawas ligdas ee-eet, un fo tu lehti warrest pasiht pee pellu pehdahm winnu preekschâ; jo tahs tur daudsreis buhs isnahkufchi un atkal eegahjuschi. Katram tahdam zaurumiam eedsenn' weenu akmiau ar kapli zeeti eekschâ. Pehz pahri deenahm peeluhko atkal, woi ne wehl zitti tahdi zaurumini atrohdahs, un ja kahdi tur irr, tad darri ar teem tã patt arri, jo pelles, us seenas laiku few ne kahdu barribu, woi mas til falassijuschas, falalluschas semmes deht zittu zaurumiu few ne warrehs rakt wis, un pa to, kur tas akmins eedsihts, ne mas ne kluhs ahra, un tapehz tihra baddâ nosprahgs. Us tahdu wihsi tu sawâ laukâ winnas driht wiffas buhfi isdelbejis.

Weens wihrs, Eichenberg wahrda un dsihwodams sudmallâ appaksch Brinkenmuischas, 10 werstes no Tehrpates, sah l leelitees, sawadu pat kullu isdohmajis un fataisjis, fo woi uhdens woi 2 sirgi warr tezzinaht, un kas katrà stundâ 3 lihds 5 wesumus iskull un tanni paschâ laikâ arri glihti wehtina. Ja tas uhdens ir pahri simts fohtus buhtu tahumâ, ne kaitehs wis, jaudahs tatschu winna maschihni tezzinaht. 9tã September pulksten' 1 pehz pufsdeenas wusch fohla ar sawu maschihni, fo gribb pahrdohht, par prohwi kull, un ajzina wiffus fungus un laudis, kam patihk to raubsiht, winnu pa to stundu apmekleht.

Is Zggausu semmes. Zggausu semneeka mahjâ appaksch Jaunas-muischas atradde 4tã Zuhlî peez semneeku behrnus (4 puifchus un weenu meitu no 7, 6 un 3 gaddeem) kasti jeb lahde noslahpuschus. Wezzaki bija isgahjuschi pee darba, behrnus weenus atstahdami mahjâs. Laikam masini buhs bailojuschees no fweescheem zilwekeem un weens ohtram paktat eekahpuschi kasti paslehptees, wehl ne sinnadami, zil kothi zilwekam wajaga, dwaichu wilt. Warr gan arri buht, ka negudra fainneeze, bailobamees behrnus atstahd weenus walkâ, patte winnus eeliffe kasti un to ais-

lehdse. Bet lai nu irr, kâ buhdams; mums atlezz stipra mahjiba. — Augstaka teefa irr usnehmusees, to leetu wehl gruntigaki ismekleht.

Is d sitta's Kreewu semmes. Kurkes gubbermenti, Fatesch-pilssehtâ 17tâ Zuhni paschâ puffnakti laudis eeraudsija gaisâ spihdedamu strihpi, kas eefah; kumâ itt kâ sibbens isstattijahs un schurp turp schahwahs; kamehr, pahri minutes stahjees, pa wissam isgaise. Bet tuhlin tai paschâ weetâ parahdijahs zitta gaischaka garraka strihpe, gluschi kâ astes-swaigsnes aste spihdedama, un jauti mirdsedama, itt kâ tuhlfstohsch dsirksteles tur dsihwoy blakkam. Zaur to palikke tanni brihdi wiff, apfahrt tik brihnum' gaisch, ka warretu dohmaht, pilssehtâ ugguns effoht wakkâ. Pehz 6 minutehm ar wiffu debbes sîhmi bija pa gallam.

Is Berlihes. Jauns spirgts kareakungs nahze 16tâ August pehz puffedee; nas, sawus kareawihrus rihlojis, pee leelupes tanni nammâ, ko kehnisch irr lizzis ustaisht, lai tur kareawihri mahjahs labbi peldetees. Mogehrbabs ahtrumâ, un kaut gan drufjin bija apfwihd is, eemettahs uppê. Bet tik kâ bija nahzis uhdenti, schlaffe winnu aisgrahbe. Wiffadi gan puhlejahs, winnu ardsihwinah, bet welti.

Tai paschâ deenâ atradde tur arri uppê weena jauna noslihfuschâ puischa meefas, ko wezzaki jau diwas neddelas mahjâs bija gaidijuschî un welti meklejuschi. Pehz teefas ismekleschanas taggad irr nahzis pee gaismas, ka schis jaunelis tanni laikâ staidrâ deenâ lihds ar diweem beedreem laiwâ effoht gahjis pahruppi, iskrittis no laiwâs uhdenti, un ka winna beedri, ne jaudajuschî winnu isglahbe, bailigi no strahpes, to nelaimi paslehpê, kautgan laikam leelt zilwekt wehl padohmu un palihgu buhtu sunajuschî. Bet us tahdu wihsi jaunelki gan nopelnijuschî, ka teefa winnus tuhlin zectumâ eelikke un nu affaki nemsees teefah.

Wehl is Wahjsemmes. Ahkenes leelâ pilssehtâ likke weens kungs-few jaunnu akmînu nammu ustaisht. Muhrneeki jau lihds juntam ar sawu darbu bija gat tawi, tab 20tâ August wakkarâ notikke, ka us reis wifs nams eegahsahs. Trihs strahdneeki un pats kungs tohti tilke sassisti.

Zittâ pilssehtâ, kas Fulda wahrâ, 19tâ August gaddijahs, ka firms, gohdigs wihrs no 70 gaddeem, ar sawu paschu dehlu bahrdamees, tam malkas gabbalu fweede pee galwas un to nokahwe.

Is Schweizeru semmes. Bet ta leela esara, ko nosauz Fihrwaldstetere; esaru, atrohdahs masa pilssehtina Bekkenrihd wahrâ. Tê weens Entenderis jau preeksch pahri neddelahm few istabu bija ihreis, tur winsch dsihwoja un 1mâ August pehrkona laikâ pee atwehrtâ lohga amihses lassija. Bet raug, kahds brihnischks spehks pehrkonam! Sibbens eespehre istabâ, isurbuleja to lappu, ko wihrs tur, reja rohka, mettahs schurp turp pee seenahm, sakauseja tohs dahlderus kohpâ, kas tur us galdu pa ischuppi weens ohtram bija wirsi likti, saplehse us gultas sishschu dekki gabbalôs, un schahwahs beidsiht zaur sturstinu ahra, kas eeplihse. Wihra kreifa rohka isstattahs tumfch-silla, un itt kâ ar naggeem eeplohsita, un irr no schlakka pa wissam aisgrahbta. Winsch pahri stundas arri ne jaudaja runnah, bet taggad jau atspirgstahs.

Is Sprantschu semmes. Atrohdahs tanni semmè masa walsts, fo nosauz Dombes, un fur semme tik mukläina, ka muischneekem septin gaddus zaur gan labbi derr par simju-dihli; bet tad winni uhdeni nolaisch, preezadamees ka nu tur pahz 3 woi 4 gabdeem bes subdoschanas warroht feht un plaut. Bet nabbaga semneekem zaur to grehts muhschs; jo wissapfahrt laiks palizzis tik newesselig, ka tantini ikno, gadda pa 6 mehnescheem ar drudsi kausahs. Wehl masaf' gahda pahz winnu dwehse, lehm. Skoflas tanni mallä ne atrohdahs ne mas. Tapehz laudim prahts arri wehl tik neganti aptumschohts, ka winni kelmus un ragganas tizz, sikhneeku un burwju spehkam ustizz. Weens gohdigs, kristigs reismannis, labbu laizinu tanni walsti jau dshwojis, ne fenn fanahze ar zitteem lungeem un winnu preekschä fazzija: »Ta gan buhtu teizama leeta, ja waldischana tohs kelmus, ragganas, burwjus u. t. j. pr. is schahs semmes aisdihthu probjam, skoflas eezeldama!« — Bet weens no tahs walsts muischneekem winnam teize pretti: »Nihstajs lungs, lai no Deewa pusses tas ne noteek!«

Nosauze wezzös laikös Wahzsemmi brhsham par ohsolu semmi, ta pehz, ka tur tik leels pulks ohsolu atraddahs; bet to leelaku ohsola kohku taggad useet Sprantschu semmè, ne zil taht no tahs pilsehtas, kam wahrds: Sen-te. Irr 60 pehdas garumä, pee semmes 26 pehdas rinki, weenu affi augstaki 20 pehdas; un wehl augstaki, tai weeta, fur sarri sahahs, 3 pehdas refnumä. Eekschpuffe kohkam jau no leela wezjuma dohhjums, kas 10 pehdas dshsch un tik patt augsts. Istaisijuschü tur eekschä few istabianu ar durri un lohgu. Teiz, ka kohks gan jau lihds 2000 gaddus buhs wezs.

Is Jerusalem. Pahz scho pilsehtu taggad atkal pafaule-masdauds sah runnaht, kamehr Pruhshu kchnisch un Calenderu kchnineene fabeedrojahs un tur sawadu bissapu cezehle tapatt preeksch wisseem Calendereem, ka arri preeksch teem Wahzeescheem un zitteem, kam tik Luttera tizziba irr un kas tanni pilsehtä dshwo. Aisuhrijuschü arri Sprantschu kchnisch, Sardihnieru kchnisch, Kreewu keisers un Calenderu kchnineene tahdus wihrus, fo nosauz par konsuleem, un kam ihpaschi peenahkahs, sawas semmes kohpmanneem pee andeleschanas tur sweschumä aistahweht. Bet tee Turku laudis, kas wisswairak tur dshwo, schohs sweschineekus ne mas ne cerauga, un arri lihds schim teem, kam Luttera tizziba irr, naw sahwschi, few basnizu buhweht. Turku kara-wihri ne fenn uskritte Calenderu dokteram us eelas un winnu waijaja; par to arri Calenderi tuhlin aishuhrijuschü pee augstakeem semmes waldineekem, tohs luhgt, lai nostrahpe tohs saldatus, kas dokteru nizzinajuschü. Arri Sprantschu konsutam jau kibbeles ar pilsehtas eedshwota jeem bijuschas; jo kad winsch pehz sawas semmes likkumöem sawa kchnina sijnju-antu likke uswilt sawa namma jumta-gallä, lai ikkars sinnoht, fur winsch dshwojohht, tad Turku laudis, to redsejuschü, palikke tik dusmigi un trakki, ka winsch ahtrumä sawu sijnju-antu atkal wilke semmè. Bet tee, dabbususchü sinnaht, ka winsch pee teefas tohs effoht apsubsejis, sapulzinajahs wianna nammä preekschä, un tik ilgi winnu apdraudeja, kamehr to sijnju-lakkatu dabbusa rohkä un faplehse gabbalu gabbalds.

Lihds 1. September pee Nihges irr atnahlschi 964 luggi un aishrauluschü 839.

Brihw drikkelt. No Widsemmes General-gubernementes pusses: Dr. C. L. Napiersty.